

Vergaderjaar 2020–2021

33 037

Mestbeleid

X

VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 27 januari 2021

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ hebben kennisgenomen van de brief² van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 oktober 2020, in reactie op de brief met vragen van de commissie van 14 september 2020 inzake twee jaarlijkse rapportages mestbeleid. Naar aanleiding hiervan is op 20 november 2020 nog een aantal vervolgvragen gesteld aan de Minister.

De Minister heeft op 26 januari 2021 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde nader schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/ Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

¹ Samenstelling:

Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA) (*ondervoorzitter*), N.J.J. van Kesteren (CDA), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Van Gurp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), van der Linden (Fractie-Van Pareren) (*voorzitter*), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL), Van der Voort (D66), Berkhout (Fractie-Van Pareren), Raven (OSF).

² Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2020–2021, 33 037, W.

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Den Haag, 20 november 2020

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief³ van 28 oktober 2020, in reactie op de brief met vragen van de commissie van 14 september 2020 inzake twee jaarlijkse rapportages mestbeleid. De leden van de fracties van **GroenLinks** en de **Partij voor de Dieren** hebben naar aanleiding hiervan nog enkele vervolgvragen.

Vragen van de leden van de fractie van GroenLinks

In uw beantwoording schrijft u het volgende: «*De milieuvergunning is mogelijk ooit aangevraagd ten behoeve van toekomstplannen die deels niet of niet gerealiseerd of uitgesteld zijn. Daarom is het niet vreemd dat er een verschil bestaat tussen milieuvergunningen en het aantal gehouden dieren.*»⁴ De leden van de fractie van GroenLinks zijn benieuwd of dit uw redenering (die overigens ook in het artikel van de Groene Amsterdammer zelf aan bod komt) is of dat u deze verklaring ook inhoudelijk (bijvoorbeeld op basis van gecontroleerde cijfers, metingen of controles) kunt onderbouwen? Mocht het laatste het geval zijn, dan ontvangen deze leden deze informatie graag, inclusief uw reflectie op de vraag of deze informatie voldoende materieel is om er redelijkerwijs een conclusie aan te verbinden.

Het is de fractieleden van GroenLinks nog niet helemaal duidelijk hoe deze verklaring inzicht geeft in de problematiek die de Groene Amsterdammer aankaart. Kunt u daarom uitleggen hoe vanuit bovengenoemde redenering verklaard wordt dat de Suomi satelliet, gebruikt door de NASA en de Amerikaanse *National Oceanic and Atmospheric Administration*, hoge concentraties ammoniak in de genoemde gebieden meet? Bij deze meting zouden de ammoniakemissies toch juist lager dan verwacht moeten zijn? Bent u bereid om de informatie van de Suomi satelliet een plaats te geven in de opzet voor het nieuwe mestbeleid? Zo ja, hoe wilt u daar invulling aan geven? Zo niet, waarom niet?

De leden van de fractie van GroenLinks zijn benieuwd naar de kans dat een veehouderij in Nederland door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en/of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) fysiek en/of administratief gecontroleerd wordt op de aantallen aanwezige dieren in relatie tot de afgegeven milieuvergunning en de aanwezige productierechten. Zowel binnen de drie focusgebieden als op de overige bedrijven in Nederland. Kunt u aangeven hoeveel veeteeltbedrijven in Nederland aanwezig zijn, en hoe vaak er in 2019 en 2020 op deze bedrijven op deze gegevens gecontroleerd is? Zowel administratief als fysiek? De leden van de GroenLinks-fractie ontvangen ook graag een overzicht van het aantal keren dat de NVWA op pad is gegaan naar aanleiding van de datavergelijkingen die RVO uitvoert.

Ten slotte constateren de leden van de fractie van GroenLinks dat de vraag over wat u wilt doen met het signaal vanuit het OM dat er capaciteitsgebrek is, niet is beantwoord. Zij ontvangen graag alsnog antwoord hierop.

³ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2020–2021, 33 037, W.

⁴ Idem, blz. 7.

Vragen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen u of u kunt aangeven hoe u op tijd gaat voorkomen dat Nederland door de forse overschrijdingen van de toegestane nitraatconcentraties niet voldoet aan de Europese Kaderrichtlijn Water.⁵

In uw beantwoording schrijft u: «Door de lokale droogte in 2017 en nationale droogte in 2018 zijn de gemiddelde nitraatconcentraties in alle regio's gestegen. Door het naijlingseffect tussen de landbouwpraktijk van het voorgaande jaar en de effecten ervan op de waterkwaliteit, worden in 2019 de effecten van de droogte van de voorgaande periode zichtbaar. De droogte heeft enerzijds geleid tot verminderde gewasproductie met een hoger stikstofbodemoverschot tot gevolg, waardoor de nitraatuitspoeling heeft kunnen toenemen. Anderzijds heeft de droogte geleid tot verminderde denitrificatie, meer indamping van het bodemvocht, en een beperktere verdunning door een gering neerslagoverschot in de winter van 2018–2019, waardoor de nitraatconcentraties zijn gestegen.»⁶

In welke mate is het kunstmatig laaghouden van het grondwaterpeil voor de landbouw de oorzaak van de door u geschetste droogte? Bent u het met deze leden eens dat er een integrale aanpak moet komen waarbij we het probleem van droogte, stikstof en klimaat tegelijkertijd aanpakken, door niet een kunstmatig, maar een natuurlijk waterpeil aan te houden, door een inkrimp van de veestapel en door herstel van de biodiversiteit tot een robuuste waterbuffer? Zo ja, op welke manier bent u voornemens hier invulling aan te geven? Zo nee, waarom niet?

Verder schrijft u: «Voor het sluiten van kringlopen is het belangrijk dat kunstmest op termijn (voor een deel) vervangen kan worden door verwerkte mest. Kunstmest is een externe input in de landbouw. Vermindering daarvan draagt bij aan het terugdringen van broeikasgasemissies. Door een stabiele aanvoer van dierlijke mest bij mestverwerkers kunnen verwerkte mestproducten ontwikkeld worden die beter aansluiten bij de bemestingsbehoefte van akkerbouwers.»⁷ De leden van de fractie van Partij voor de Dieren zijn verheugd over uw voornemen om kunstmest (verantwoordelijk voor ca. 5% van het gasgebruik in Nederland) uit te faseren in het belang van het klimaat en een gezonde bodem. Welke tijdlijn heeft u voor ogen? Welke mogelijkheden ziet u voor plantaardige mest en groenbemesters? Erkent u dat de mens het meest dominante lek in de mineralenkringloop vormt en dat terugwinning en toepassing van zuiver struviet uit rioolslib een zeer kansrijke en zinvolle oplossing zou kunnen vormen voor de oplossing van het fosfaatprobleem en sluiting van de kringloop? Zo ja, bent u bereid de winning en toepassing van struviet uit rioolslib actief te bevorderen? Zo ja, op welke termijn en wijze? Zo nee, waarom niet?

Ten slotte lezen de leden van de Partij voor de Dieren-fractie in uw beantwoording het volgende: «Ik zet met de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) in op het in samenhang en brongericht terugbrengen van alle schadelijke emissies. Een brongerichte aanpak, waarbij emissies worden voorkomen door bijvoorbeeld het snel scheiden van mest en urine, betekent ook een verbetering van het stalklimaat, wat positief is voor zowel mens als dier. Voor alle stallen vind ik het van belang dat zij voldoen aan de eisen voor

⁵ Joop Bouma, «Het oppervlaktewater in Nederland is veel smeriger dan gedacht» *Trouw* 7 maart 2019, <https://www.trouw.nl/nieuws/het-oppervlaktewater-in-nederland-is-veel-smeriger-dan-gedacht-be94910c>.

⁶ *Kamerstukken I*, 2020–2021, 33 037, W, blz. 6.

⁷ *Idem*, blz. 11.

dierenwelzijn en veiligheid.»⁸ Hoe verhoudt zich volgens u dierenwelzijn tot potdichte stallen? Erkent u dat dieren die jaarrond in potdichte stallen zitten hun soorteigen gedrag niet kunnen vertonen? Erkent u dat het onethisch is om dieren te weerhouden van hun soorteigen gedrag? Hoe verhoudt zich uw brongerichte aanpak tot de conclusies van het CBS dat stelt dat «milieuvriendelijke» maatregelen in stallen amper effect hebben?⁹ Op basis van welke afweging kiest u dan toch voor «stal- en managementmaatregelen» en niet voor een krimp van de veestapel om de beoogde reductie van de stikstofuitstoot en de hoeveelheid broeikasgassen te bereiken?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 11 december 2020.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

⁸ Idem, blz. 10.

⁹ Emiel Hakkenes, «De zogenaamd schone stal is net zo vervuilend als de traditionele stal» *Trouw* 6 november 2019, <https://www.trouw.nl/nieuws/de-zogenaamd-schone-stal-is-net-zo-vervuilend-als-de-traditionele-stal~b3db3590/>.

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 januari 2021

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de nadere vragen van de leden van de fracties van GroenLinks en van de PvdD over de jaarlijkse rapportages mestbeleid (nummer 167429.03U).

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten

Vragen van de leden van de fractie van GroenLinks

De leden van de fractie van GroenLinks vragen of de redenering dat de milieuvergunning mogelijk is aangevraagd ten behoeve van toekomstplannen die deels of niet gerealiseerd of uitgesteld zijn onderbouwd kan worden.

Milieuvergunningen zijn een verantwoordelijkheid van gemeenten en provincies en worden gecontroleerd door de omgevingsdiensten. Er is geen landelijk onderzoek gedaan naar de omvang van latente ruimte in vergunningen. Wel is er een beeld op basis van een onderzoek dat door Pouderoyen compagnons en Wageningen University & Research in 2018 is gedaan in de Peelvenen. Het rapport van dit onderzoek «Inventarisatie onbenutte emissieruimte in vergunningen van veehouderijen rondom de Peelvenen» heb ik op 7 november 2019 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gestuurd als bijlage bij Kamerstuk 32 670, nr. 194.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen om uit te leggen hoe vanuit bovengenoemde redenering verklaard wordt dat de Suomi satelliet, gebruikt door de NASA en de Amerikaanse National Oceanic and Atmospheric Administration, hoge concentraties ammoniak in de genoemde gebieden meet. De leden van de GroenLinks-fractie vragen daarnaast of ik bereid ben om de informatie van de Suomi satelliet een plaats te geven in de opzet voor het nieuwe mestbeleid.

Als aangegeven in de eerdere beantwoording van vergelijkbare vragen, wordt in het artikel melding gemaakt van ammoniakemissies gemeten door een Amerikaanse satelliet, maar is het onduidelijk in hoeverre deze verschillen van de gegevens van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), en of deze metingen hoger of lager zijn. De stelling van het artikel is dat deze door de satelliet gemeten ammoniakemissies, waarbij onduidelijk is ten opzichte van wat, verklaard kunnen worden door het verschil tussen vergunningen en dieraantallen. Deze veronderstelde relatie wordt echter niet nader onderbouwd. Daarbij wil ik opmerken dat er meerdere agrarische activiteiten zijn die een bron van ammoniakemissie kunnen zijn waarbij de relatie tussen emissies en milieuvergunningen en dieraantallen afhankelijk is van meerdere factoren. Naast mest in stallen is onder andere mestaanwending een bron van ammoniakemissies. De ammoniakemissiemetingen van deze satelliet zijn niet direct te herleiden tot een individuele bron, en daarmee ook niet tot mogelijke fraude.

De berekeningen van emissies uit de landbouw en uit stallen zijn gebaseerd op een veelheid van metingen en aannames en wordt jaarlijks verbeterd op basis van nieuwe inzichten en gegevens. Binnen het kennisprogramma stikstof is opdracht gegeven om te verkennen hoe satellietmetingen kunnen bijdragen als aanvulling op het meetnet. Begin 2021 wordt een plan van aanpak opgeleverd dat inzicht moet geven in de kansen van dergelijke metingen als aanvulling op de huidige meetinstrumentaria en hoe dat verder onderzocht kan worden.

In de uitwerking van de contouren van het toekomstig mestbeleid is er nadrukkelijk aandacht voor een integrale aanpak waaronder de samenhang met de reductie van ammoniakemissies.

De leden van de fractie van GroenLinks zijn benieuwd naar de kans dat een veehouderij in Nederland door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en, of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) fysiek en/of administratief gecontroleerd wordt op de aantallen aanwezige dieren in relatie tot de afgegeven milieuvergunning en de aanwezige productierechten. Zowel binnen de drie focusgebieden als op de overige bedrijven in Nederland. Deze leden vragen aan te geven

hoeveel veeteeltbedrijven in Nederland aanwezig zijn, en hoe vaak er in 2019 en 2020 op deze bedrijven op deze gegevens gecontroleerd is, zowel administratief als fysiek. De leden van de GroenLinks-fractie ontvangen ook graag een overzicht van het aantal keren dat de NVWA op pad is gegaan naar aanleiding van de datavergelijkingen die RVO uitvoert.

Het controleren op productierechten is een verantwoordelijkheid van het Rijk en wordt uitgevoerd door RVO en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De rijksoverheid is niet het bevoegd gezag ten aanzien van milieuvergunningen noch zijn de RVO en NVWA de aangegeven organisaties om deze te controleren en handhaven. Gegevens over dieren en dierproductierechten worden bijgehouden door RVO. Op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren zijn houders van dieren verplicht om gegevens over de door hen gehouden dieren te melden in het identificatie- en registratiesysteem. Die gegevens mogen ook worden gebruikt voor het toezicht op de naleving van de regels over productierechten van de Meststoffenwet (artikel 1, derde lid, van het Besluit identificatie en registratie). De uitvoering van beide wetten berust bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (RVO en NVWA).

RVO voert in samenwerking met de NVWA analyses uit. De NVWA haalt uit deze analyses de risicogericht te controleren bedrijven ten behoeve van de inspecties op productierechten. De analyses van RVO en NVWA worden ook ingebracht bij de risicogerichte aanpak in het kader van de gezamenlijke inspecties met Openbaar Ministerie, Nationale Politie, Waterschappen en Omgevingsdiensten in de drie focusgebieden. RVO en NVWA zorgen enerzijds voor input, de partners (waaronder de omgevingsdiensten) doen dat ten aanzien van milieuvergunningen. Risicogericht betekent dat bedrijven waarvan vanuit de data en signalen het vermoeden bestaat dat niet voldaan wordt aan de regelgeving ten aanzien van aantallen gehouden dieren, productierechten en, of milieuvergunning de kans reëel is dat zij worden geïnspecteerd. In de focusgebieden worden de adressen afgestemd en bij gezamenlijke controles inspecteert iedere toezichtpartner (de NVWA, omgevingsdiensten of waterschappen) op basis van de eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid.

In 2019 waren er 37.864 bedrijven die iets van doen hebben met veeteelt. Dat kunnen ook bedrijven zijn die andere dieren houden dan waarvoor men over productierechten moet beschikken. RVO controleert 100% van de bedrijven administratief. Handhaving (strafrechtelijk) op productierechten is geen onderdeel van de administratieve controles door RVO. De aantallen fysieke controles zijn gebaseerd op de planning die is opgenomen in het jaarplan van de NVWA, waarbij middelen en beschikbare inspectiecapaciteit het uitgangspunt vormen. In 2019 zijn door de NVWA 69 bedrijven (varkens of pluimvee) risicogericht fysiek gecontroleerd op productierechten. Daarnaast zijn 25 overige bedrijven gecontroleerd op varkens- of pluimveerecht. Er zijn 73 inspecties op fosfaatrechten afgerond.

De analyses van RVO zijn één van de factoren voor de selectie van risicogerichte fysieke inspecties. Daarbij wordt niet bijgehouden of er één doorslaggevende factor is voor een inspectie en welke dat dan zou zijn. Juni 2021 wordt in de volgende jaarlijkse rapportage mestbeleid gerapporteerd over het aantal controles in het mestdomein in 2020 per categorie bedrijven (waaronder varkens-, pluimvee-, en rundveebedrijven) en ten opzichte van het aantal bedrijven per categorie.

Ten slotte vragen de leden van de fractie van GroenLinks over het signaal vanuit het OM dat er capaciteitsgebrek is.

In reactie op een eerdere, vergelijkbare vraag van deze leden naar wat gedaan wordt met het signaal van het OM, is ingegaan op de aanpak van fraude vanuit de versterkte handhavingsstrategie en hoe mijn inzet vanuit de contouren voor het toekomstig mestbeleid is gericht op een toekomstig mestbeleid met een meer effectievere handhaving. Het Openbaar Ministerie gaat zelf over haar capaciteitsinzet. De capaciteit bij het Openbaar Ministerie om mestfraude aan te pakken blijft even groot. De opsporings- en vervolgcapaciteit heeft zijn grenzen, maar tegelijkertijd is het niet zo dat het vergroten van deze capaciteit automatisch de pakkans vergroot. Het is zeker zo belangrijk om de capaciteit die er is zo efficiënt mogelijk in te zetten, door een risicogerichte aanpak, waarbij slim gebruik wordt gemaakt van verschillende datasets die goed worden gecombineerd en aangevuld met fysieke controles waar dit nodig is. Dit is een continu proces, waarin met de versterkte handhavingsstrategie goede stappen worden gezet.

Vragen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen hoe op tijd voorkomen wordt dat Nederland door de forse overschrijdingen van de toegestane nitraatconcentraties niet voldoet aan de Europese Kaderrichtlijn Water.

Zoals aangegeven in de eerdere beantwoording dient Nederland iedere vier jaar een actieprogramma (AP) ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn in bij de Europese Commissie. De volgende, het zevende, moet uiterlijk december 2021 aan de Europese Commissie worden aangeboden. Met de actieprogramma's voor de Nitraatrichtlijn en de Stroomgebiedsbeheerplannen vanuit de Kaderrichtlijn Water worden maatregelen genomen om de waterkwaliteit te verbeteren. Ook werken agrariërs op vrijwillige basis in trajecten zoals het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer aan een verbetering van de waterkwaliteit. Op dit moment worden de laatste stappen gezet in de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en wordt gewerkt aan de totstandkoming van het zevende actieprogramma (2022–2025). Voor dit zevende AP is een gebiedsgerichte aanpak waterkwaliteit, waarover uw Kamer is geïnformeerd op 9 september jl. in de contourenbrief voor het toekomstig mestbeleid, een integraal onderdeel (Kamerstuk 33 037, nr. U). Parallel wordt gewerkt aan de vaststelling van de derde stroomgebiedsbeheerplannen. Het doel van het zevende actieprogramma is om de stappen te zetten die ervoor zorgen dat verontreiniging van water door nutriënten uit agrarische bronnen wordt verminderd en voorkomen. Hiermee dient ook eutrofiëring van het oppervlaktewater te worden tegengegaan, waarmee het AP bijdraagt aan het realiseren van de doelen van zowel de Nitraatrichtlijn als de Kaderrichtlijn Water.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen in welke mate het kunstmatig laaghouden van het grondwaterpeil voor de landbouw de oorzaak van de geschetste droogte is.

Het peilbeheer van het oppervlaktewater door de waterschappen gebeurt ten behoeve van landbouw, natuur, wonen en verkeer. De waterbeheerders wegen daarbij de aspecten die van belang zijn. Door de droogte in de afgelopen jaren zijn de grondwaterstanden in met name de hoge zandgronden en lössgronden gedaald. De droogte in 2018 was van uitzonderlijke grootte. In de lager gelegen gebieden kon het oppervlaktewater op peil gehouden door extra inlaat van rivierwater, waardoor de grondwaterpeildaling minder was. Dat is niet mogelijk voor hoger gelegen gebieden.

Om in de toekomst meer water vast te houden in hoger gelegen gebieden is in de afgelopen jaren een omslag gemaakt. Voorheen was het Nederlandse watersysteem er vooral op gericht om het water zo snel mogelijk af te voeren naar de zee. In de afgelopen jaren zijn in deze hoger gelegen gebieden vele initiatieven gestart om meer water vast te houden voor droge periodes ten behoeve van alle functies in het gebied.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen naar een integrale aanpak waarbij het probleem van droogte, stikstof en klimaat tegelijkertijd aangepakt worden.

In het zevende actieprogramma ben ik voornemens in te zetten op een gebiedsgerichte aanpak, waarbij integraal gekeken zal worden naar de voorliggende opgave voor waterkwaliteit, waterkwantiteit en bodemkwaliteit. Daarbij wordt lokaal gekeken wat de problemen en de mogelijke oplossingen zijn. Uiteraard houd ik verder bij het opstellen van het actieprogramma oog voor de andere trajecten die spelen, zoals de klimaatopgave, stikstofopgave en de inzet gericht op overschakeling naar kringlooplandbouw.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn verheugd over het voornemen om kunstmest (verantwoordelijk voor ca. 5% van het gasgebruik in Nederland) uit te faseren in het belang van het klimaat en een gezonde bodem. Deze leden vragen naar de tijdlijn hiervoor. Welke mogelijkheden zijn er voor plantaardige mest en groenbemesters? Erkent u dat de mens het meest dominante lek in de mineralenkringloop vormt en dat terugwinning en toepassing van zuiver struviet uit rioolslib een zeer kansrijke en zinvolle oplossing zou kunnen vormen voor de oplossing van het fosfaatprobleem en sluiting van de kringloop? De leden van de Partij van de Dieren fractie vragen om de winning en toepassing van struviet uit rioolslib actief te bevorderen.

Op mijn beurt ben ik verheugd met de verheuging van deze leden. Het is mijn voornemen om een deel van het gebruik van kunstmest te vervangen door meststoffen gewonnen uit reststromen die lokaal beschikbaar zijn. Mijn inzet is om het hergebruik van reststromen mogelijk te maken en daarmee bedrijven en waterschappen te stimuleren om emissies te beperken en deze om te zetten naar waardevolle meststoffen. Reststromen van de plantaardige productie, dierlijke productie, industrie en rioolwaterzuivering kunnen onder de voorwaarden dat deze stoffen geen risico vormen voor mens, dier en milieu en voldoende nutriënten bevatten, gebruikt worden als grondstof voor meststoffen. Dit is binnen de nationale mestwetgeving al mogelijk. Het gebruik van groenbemesters voor de vastlegging van stikstof uit de lucht is reeds mogelijk binnen de huidige regelgeving.

De Europese Commissie zal binnen de Europese Meststoffenverordening (EU 2019/1009) binnenkort mogelijk maken om meststoffen te produceren van organische reststromen, zoals plantaardig materiaal, compost, digestaat en reststromen uit de voedingsindustrie. Daarnaast heeft de Europese Commissie voorstellen in voorbereiding om struviet, biochar en assen van de verbranding van rioolslib toe te voegen als grondstofcategorie in de bijlage II van deze verordening. Deze verordening zit momenteel in de implementatiefase en zal vanaf 16 juli 2022 van kracht worden. De verwachting is dat deze drie nieuwe grondstofcategorieën voor die tijd zijn toegevoegd. Dit gaat het mogelijk maken om struviet te gebruiken voor de productie van meststoffen. Deze toevoeging is een direct gevolg van de Nederlandse inzet op dit dossier, dat gestart is met het Ketenakkoord Fosfaat dat in 2011 werd getekend. Met deze aanpassing zie ik mogelijkheden om een aanzienlijk deel van de fosfaatbehoefte voor de meststoffenindustrie te halen uit herwonnen bron.

Het is mijn inzet bij de Europese Commissie om stikstof kunstmestvervangers toegelaten te krijgen. Op dit moment ben ik hierover in overleg met DG Environment in het kader van de invoering van de RENURE-criteria, die het Joint Research Centre in september 2020 heeft aanbevolen. Het tijdspad voor volledige uitvoering van de visie op kringlooplandbouw en die van de contouren voor het toekomstig mestbeleid is een termijn van minstens 10 jaar.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen hoe dierenwelzijn zich verhoudt tot potdichte stallen en het vertonen van soorteigen gedrag.

Een brongerichte aanpak, waarbij emissies worden voorkomen door bijvoorbeeld het snel scheiden van mest en urine of door het snel afvoeren van mest uit de stal, betekent ook een verbetering van het stalklimaat, wat positief is voor zowel mens als dier. Stalsystemen zijn zodanig aan te passen dat het dier soorteigen gedrag kan vertonen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen hoe de brongerichte aanpak zich verhoudt tot de conclusies van het CBS dat stelt dat «milieuvriendelijke» maatregelen in stallen amper effect hebben. Deze leden vragen waarom voor «stal- en managementmaatregelen» gekozen wordt en niet voor krimp van de veestapel om de reductie van de stikstof- en broeikasgasemissies te bereiken.

Op 13 oktober jl. heb ik laten weten dat ik de Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) om een advies heb gevraagd over de effectiviteit van emissiearme stallen naar aanleiding van het CBS-rapport over gasvormige stikstofverliezen. CDM bevestigt dat emissiearme stallen niet in alle gevallen de beoogde emissiereductie opleveren (Kamerstuk 35 334, nr. Y). Dit is soms toe te wijzen aan de gebruikte technieken, soms aan het management door de veehouder. Het advies onderstreept voor mij de noodzaak om samen met de sector verder onderzoek te doen naar de emissie(reductie) van (emissiearme) stallen in de praktijk. Ik heb aangegeven hoe ik dat samen met de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat wil doen.

Mijn beleid is gericht op een robuuste en toekomstbestendige landbouw die structureel binnen de milieugrenzen (fosfaat, stikstof, klimaat, biodiversiteit) opereert en daardoor boeren toekomstperspectief biedt. Hiervoor is innovatie van groot belang.